

Drogová scéna, uživatelé drog a adiktologické služby v době nouzového stavu COVID-19

Rapid assessment aktuální situace

Zpracovalo Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti

Odbor protidrogové politiky ÚV ČR

11.04.2020

Drogová scéna – první známky změn:

- Nouzový stav, zejména opatření v podobě uzavření hranic mění drogový trh.
- Praha a Brno hlásí úbytek heroínu, lokálně jeho vymizení z pouličního trhu.
- Uzavření hranic snižuje dostupnost prekurzorů pro výrobu pervitinu, lze předpokládat nedostatek pervitinu na trhu.
- Jsou obavy z nárůstu cen drog. V Praze dochází k nárůstu cen drog a současně ke snižování kvality pervitinu.
- Obavy ze změn na trhu vedoucích k vyšší míře užívání nebezpečných substancí (např. fentanyl a jeho deriváty), z domácí výroby nebezpečných substancí či z užívání nebezpečných kombinací látek např. alkohol a benzodiazepiny. Pozn.: Na Novojičínsku došlo na začátku dubna 2020 k pravděpodobnému fatálnímu předávkování fentanylem (získaného z náplasti), jeho souvislost s aktuální situací je však nejasná. Ročně dochází v ČR k cca 20 případům smrtelného předávkování opioidy, v posledních letech jde především o opioidní analgetika včetně fentanylu.
- Podle informace policie se skladba a čistota zajištěných drog výrazně nezměnila. Výjimkou je, že se v záchytech aktuálně neobjevují nové psychoaktivní látky. Hlášen je celkově nižší počet záchytů, což může být důsledkem změny v režimu fungování policie v rámci vyhlášeného nouzového stavu. Výhledově je možno předpokládat nárůst cen drog z důvodu uzavření hranic a tím omezení možností pašování drog a prekurzorů na jejich výrobu. Je možno předpokládat i zvýšený tlak na domácí lékárny a zvýšený zájem o některé druhy léčiv. V souvislosti s přijatými opatřeními se významně snížila poptávka po syntetických drogách užívaných v prostředích noční zábavy.
- Poptávka po pervitinu je saturována z domácí výroby, nicméně je také pašován z Polska. Celní orgány informují o zvýšené míře pašování pervitinu i léků s obsahem pseudoefedrinu určených k jeho výrobě na česko-polské hranici včetně nelegálních aktivit na „zelené“ hranici.

Specifika klientely adiktologických služeb:

- Uživatelé drog patří také mezi skupiny osob více ohrožených infekcí COVID-19: Jde o populaci se sníženou imunitou, s respiračními onemocněními, s útlumem dechu (uživatelé opioidů), nemají možnost dodržovat karanténní opatření (nemají „domov“). Psychiatrická komorbidita je u uživatelů drog zvýrazněná nouzovým stavem a jeho dopadem na chod společnosti, nervozitou v souvislosti s obavami z nákazy koronavirem SARS-CoV-2 (tzv. nový koronavirus) a nedostatkem návykových látek. V současné situaci mají ztížený přístup k informacím, hygienickým službám, ochranným prostředkům.
- Změny trhu práce mají velký dopad na uživatele drog – často přišli o práci, zdroj finančních prostředků, ztratili přístřeší.

- Změny související s poklesem turistického ruchu – s úbytkem turistů pro část uživatelů drog zmizel zdroj výdělku (žebření, krádeže v obchodech, kapesní krádeže apod.). Snížily se i možnosti odbytu kradených věcí, jsou zavřené zastavárny a výkupny surovin. Mění se způsoby opatřování peněz na drogy (např. v porovnání s obdobím před nouzovým stavem častěji sex za drogy), může se objevit více sekundární drogové kriminality (např. vykrádání sklepů). Policie zatím nezaznamenala nárůst sekundární drogové kriminality v podobě ekonomicky motivované majetkové či násilné trestné činnosti.

Současný stav v dostupnosti služeb:

- Většina adiktologických služeb se snaží zachovat provoz alespoň částečně a nadále poskytovat základní intervence. Konzultace ambulantních služeb jsou částečně realizovány on-line.
- Výrazně se snížila kapacita lůžkových detoxů. Snížila se kapacita rezidenční léčby závislostí, oddělení závislostí PN Kosmonosy je dočasně zcela uzavřeno.
- Kapacita substituční léčby byla nevyhovující již před vyhlášením nouzového stavu a nyní je ještě nižší. Kontrolovaný denní výdej přípravků byl omezen, dochází k výdeji většího množství substitučních látek na delší časové období, látky se případně mohou objevit na drogovém trhu.
- Služby mají omezený provoz, včetně omezení hygienického a potravinového servisu nejen v adiktologických službách, ale v sociálních službách obecně.
- Obavy panují zejména z omezení kapacit substituční léčby v důsledku karanténních opatření a následného nedostatku personálu.
- Návštěvnost v nízkoprahových službách je průměrná nebo i vyšší. Výměna injekčního materiálu je zachována, narůstá objem vyměněného materiálu, případně objem materiálu při jednom kontaktu.
- V reakci na omezenou dostupnost hygienického a potravinového servisu některé adiktologické a sociální služby nově zajišťují výdej potravin a snaží se obnovit provoz hygienického servisu.
- Služby svépomocně a z darů zajišťují povinné roušky pro pracovníky a klienty služeb a jejich dekontaminaci. Postupně se do služeb dostávají ochranné prostředky ze státních zásilek, množství je stále spíše nedostačující.
- Pěstřeší: Praha ve spolupráci s neziskovou organizací Naděje zajišťuje provizorní ubytování osob bez domova v kempovém městečku na Císařské louce (60 stanů), v Tróji či v hostelu/hotelu. Terénní program SANANIM spolupracuje s Magistrátem hl. m. Prahy na distribuci stanů a posílení terénního programu tak, aby byl minimalizován pohyb osob ve městě. Adiktologické služby (SANANIM, DROP IN, Progressive) nabízí pracovníkům těchto služeb a klientům adiktologické konzultace. SANANIM nabídl zajištění substituční léčby buprenorfinem klientům těchto služeb s opioidní závislostí, kteří by se dostali do karantény.
- V Brně dojde v reakci na situaci mezi osobami bez domova k otevření 3 denních center pro osoby bez domova, které jsou velmi často intenzivními uživateli alkoholu.
- Základní zdravotní péči v Praze stále poskytují Medici na ulici.
- Plzeň upozorňuje na ztížený přístup ke zdravotním službám u cizinců, propuštěných agenturních zaměstnanců – prakticky se nemohou dostat k péči v případě příznaků COVID-19.
- Terénní programy SANANIM v Praze distribuují stany a spacáky uživatelům drog bez přístřeší s kontraktem, že by se měli následně co nejméně zdržovat v centru.
- Některé kraje a obce zvažují změny v alokaci finančních prostředků na různé oblasti včetně adiktologických programů a také v podmínkách podpory, případně již o některých změnách rozhodly (např. magistrát města Olomouce, Jihočeský kraj a další). Tato úsporná opatření mohou zhoršit dostupnost adiktologických služeb v blízké budoucnosti.

Zdroje:

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/drogy-v-dobe-koronavirove-pandemie_2004011957_ada?fbclid=IwAR3y-xg0BiDPcVs7307445FHCV44Mlze4GYIbvLCLGHHIz9-ed03Fd8qqQc

https://www.idnes.cz/brno/zpravy/drogy-nedostatek-bezdomovci-brno-nahrada-koronavirus.A200330_132109_brno-zpravy_mls

<https://1url.cz/OziTh>

https://www.nadeje.cz/archiv_zpravodajstvi?open=11526#article-11526

<https://wave.rozhlas.cz/lidem-bez-domova-se-venuujeme-dlouhodobe-ted-je-potreba-o-vic-rikaji-medici-na-8165941>

<https://a2larm.cz/2020/04/na-uplnem-okraji-i-na-drogove-zavisle-dolehla-pandemie-koronaviru-dochazeji-totiz-drogy/>

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3070542-mesta-resi-jak-zajistit-karantenu-pro-bezdomovce-stavi-stany-a-hledaji-nevyuzite>

Osobní komunikace se zástupci adiktologických služeb, krajskými protidrogovými koordinátory a zástupci institucí spolupracujících v rámci Systému včasného varování před novými drogami.